

**INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK
OCH SPECIALPEDAGOGIK**

SKOLVAL – PÅ VILKA GRUNDER?

En kvantitativ och kvalitativ analys av hur skolor
kommunicerar till väljande föräldrar

Josefin Johansson

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Kandidatprogrammet i Pedagogik, Examensarbete PEDG14
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2019
Handledare:	Martin Harling
Examinator:	Sverker Lundin

Abstract

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: Kandidatprogrammet i Pedagogik, Examensarbete PEDG14
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Ht/2019
Handledare: Martin Harling
Examinator: Sverker Lundin
Nyckelord: Skolval, grundskola, hemsidor

Syfte: Att undersöka den skriftliga information som möter föräldrar som står inför val av grundskola för sina barn.

Teori: Diskursteori

Metod: Kvantitativ textanalys och diskursanalys

Resultat: Svårt för föräldrar att göra ett välgrundat skolval enbart med hjälp av informationen på skolors hemsidor, detta eftersom skolornas faktiska resultat inte skrivs ut, kommunala skolors hemsidor är väldigt lika och svåra att jämföra samt att inga skolor, varken kommunala eller fristående skriver någonting negativt om skolan.

Innehåll

Inledning.....	4
Skolval i den svenska skolan idag.....	4
Uppsatsens disposition	6
Tidigare forskning	7
Segregation och förutsättningar för ett välgrundat val	7
Marknadiseringen av skolan.....	10
Marknadsföring	11
Syfte och frågeställningar.....	15
Teoretiska och metodologiska utgångspunkter	16
Diskursteorins grund	16
Identitet i diskursteori.....	17
Design.....	18
Motivering av metod	18
Urval.....	18
Analysmetod.....	19
Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	21
Etiska överväganden.....	22
Analys.....	23
Kvantitativ analys.....	23
Kvalitativ analys.....	26
Granskolan.....	27
Ekskolan	28
Aspskolan	28
Tallskolan	29
Björkskolan	30
Lindskolan.....	31
Kvalitativ analys sammanfattning	32
Diskussion	34
Resultaten i relation till tidigare forskning	36
Förslag på vidare forskning.....	37
Referenser.....	38
Bilaga	41

Inledning

Att barn från olika socioekonomiska bakgrunder möts i skolan skulle många hålla med om som önskvärt. Samtidigt är detta inte verkligheten för många i den svenska skolan. Snarare delar ofta elever klassrum med barn med liknande social, ekonomisk och etnisk bakgrund (Böhlmark et al., 2015). Dessutom sägs det fria skolvalet vara en bidragande faktor till en ökad skolsegregation (Dahlstedt et al., 2019). Det ställer höga krav på föräldrar att både vara välinformerade och kunna navigera på en bred marknad med många valmöjligheter.

Det ligger i de flesta föräldrars intresse att kunna ge sitt barn den bästa tänkbara starten på sin skolgång genom ett välgrundat skolval. Alla har dock inte samma möjligheter att ta till sig och tolka informationen som finns om olika skolor. Det gör att föräldrar är olika rustade att göra välgrundade skolval. Det gör också att sättet skolor kommunicerar om sin verksamhet blir en viktig nyckel för att förstå föräldrars olika val.

Jag är intresserad av att undersöka den information som skolor kommunicerar på sina hemsidor. Vad fokuserar skolan på när de berättar om sin verksamhet? Vilken bild av skolan är det som målas upp för föräldrar som står inför ett skolval? Går det att jämföra skolor genom att läsa deras hemsidor?

Skolval i den svenska skolan idag

Innan jag närmare redogör för uppsatsens syfte och problemformulering vill jag ge en kort bakgrund till dagens läge gällande skolval i den svenska skolan. När en elev ska börja skolan idag är det vissa grundläggande faktorer som avgör var den hamnar. Elevens hemkommun är skyldig att ordna plats för alla barn som ska börja grundskolan men föräldrarna har också rätt att välja skola inom kommunen. I första hand ska eleven placeras på den skola som föräldrarna aktivt önskat. Om fler elever sökt till en skola än vad det finns platser finns det en närhetsprincip som gäller. Det innebär att önskemålet om skola inte kan gå ut över ett annat barns rätt till en plats på en skola som ligger nära hemmet. Dock finns det ofta fler än en skola som ligger nära hemmet och då är det kommunen som bestämmer vem som har rätt att få en plats på skolan. En avgörande faktor vid ett sådant beslut kan till exempel vara syskonförtur. Föräldrarna har också rätt att välja att placera sitt barn på en fristående skola. Fristående skolors urvalsgrunder är vanligtvis kötid, syskonförtur och till viss del geografisk närhet (Skolverket, u.å.-a). Eleven tar också med sig en skolpeng till skolan den börjar på, vilket innebär att skolan får en summa

pengar för varje elev som går på skolan. Detta gäller både kommunala skolor och friskolor (Dahlstedt et al., 2019).

En förklaring till skolsegregationen som forskningen lyft fram är just det fria skolvalet. Föräldrars olika förutsättningar att göra välinformerade val påverkar vilken skola de väljer (Böhlmark et al., 2015; Panican & Hjort, 2014; Ambrose, 2016 m.fl.). Förmåga att hitta och tolka information, framförhållning, att ställa sina barn i kö och motivation att göra ett val över huvud taget är några exempel på faktorer som resulterar i en segregerad skola. Skolkommissionen slår i sitt betänkande från 2017 fast att en del av de resultatskillnader som ökar snabbt mellan svenska grundskolor kan förklaras med skolornas elevsammansättning. Att elever från olika familje- och migrationsbakgrunder inte möts i skolan skrivs fram som en viktig anledning till resultatskillnaderna mellan olika grundskolor. Skolan har ett viktigt uppdrag gällande likvärdigheten, vilket handlar om att de fastställda målen ska uppnås men att det kan göras på olika sätt. Likvärdighet i skolan mäts ofta genom att titta på familjebakgrundens betydelse för resultaten, hur homogena eller heterogena skolorna är samt skillnader mellan skolors resultat på nationella prov.

Skolkommissionen (SOU 2017:35) skriver vidare att den bristande likvärdigheten är ett allvarligt problem i den svenska skolan idag och lyfter återigen fram vikten av att elever med olika bakgrunder möts i skolan. Alla skolor, poängterar skolkommissionens betänkande, ska vara bra skolor och ingens val av skola ska behöva handla om att välja bort något mindre bra. Skolsegregationen bidrar till den skiftande likvärdigheten mellan skolor. Skolsegregationen är också tätt kopplat till boendesegregationen som en följd av att närhetsprincipen används för att fördela elever mellan skolor, i och med att en stor del av Sveriges grundskoleelever går i en kommunal skola. Skolkommissionen (SOU 2017:35) lyfter fram att möjligheten att välja skola både kan förstärka och försvaga elevsorteringen, givet bostadssegregationen. Rätten att välja skola kan bidra till segregation på så vis att familjer har olika uppfattningar om skolors kvalitet samt, som tidigare nämnt, olika förutsättningar att göra välgrundade val. Däremot om boendesegregationen i ett område är väldigt hög kan det också bli en möjlighet för elever att bryta den segregation som uppstår i och med närhetsprincipen och välja en annan skola (SOU 2017:35).

En del av utvecklingen i den svenska skolan kopplat till det fria skolvalet är den marknadisering som skett. Sverige har gått från ett starkt centralt styrt skolväsende till en decentraliserad

styrning där kommuner och fristående aktörer står som huvudmän för skolor. Marknadisering av den svenska skolan är ett faktum och Sverige har inspirerats av styrmodellen new public management för skolan, vilket innebär att skolan har blivit mer företagsliknande. Detta har öppnat upp för konkurrens mellan skolaktörer om elever, och de resurser som följer med dem. Konkurrensen som beskrivs sker inte bara mellan friskolor, utan även mellan kommunala skolor (Lundahl et al., 2013).

Det finns en hel del forskning på hur elever gör sitt gymnasieval samt hur skolor kommunicerar till elever inför deras val av gymnasieutbildning (se t.ex. Harling 2017; Harling & Dahlstedt, 2017; Panican & Hjort, 2014; Dovemark & Holm, 2017). Däremot finns det inte mycket undersökt kring grundskolevalet och vad som påverkar föräldrarnas val. Därför vill jag undersöka hur grundskolor kommunicerar mot väljande föräldrar via sina hemsidor. Vad fokuserar skolor på i sin kommunikation? Vilken bild av skolorna är det som målas upp?

I denna uppsats kommer jag att undersöka detta genom att rikta blicken mot hur skolor kommunicerar ut sin verksamhet och bygger upp ett varumärke på deras hemsidor. I dagens moderna samhälle har alla tillgång till internet, och internet är för många en första plats att söka och hitta information, men vad är det skolan fokuserar på i sin beskrivning av verksamheten¹? Jag vill undersöka om det är så att skolorna själva kommunicerar med ett visst fokus som möjligtvis tilltalar och anropar en viss typ av förälder. Är det lätt och lika för alla att navigera och jämföra skolor? Om det är så att skolors kommunikation är olika lätta att tolka för föräldrar kan en möjlig konsekvens av det vara att elever inte har samma förutsättningar redan från start i sin skolgång.

Uppsatsens disposition

Uppsatsen börjar med en genomgång av tidigare forskning som berör skolval och dess konsekvenser. Därefter presenteras syfte och frågeställningar som följs av teoretiska och metodologiska utgångspunkter. I designavsnittet därefter motiveras val av metod, urvalsprocessen, analysmetoden, reliabilitet, validitet, generaliserbarhet samt etiska överväganden. Den efterföljande analysen är uppdelad i en kvantitativ och en kvalitativ analys och därefter följer en diskussion där uppsatsens slutsatser sätts i relation till tidigare forskning och förslag till vidare forskning ges.

¹ Genom uppsatsen kommer jag använda olika begrepp för det som kommuniceras – verksamhet, organisation, idé och varumärke. Detta för att få ett varierat språk genom uppsatsen.

Tidigare forskning

I detta avsnitt följer en genomgång av tidigare forskning. Genomgången är uppdelad i tre delar. Första delen berör segregation och förutsättningar för att göra ett välgrundat skolval, därefter förklaras den marknadsiering och marknadsanpassning av skolan som skett i och med det fria skolvalet och avsnittet avslutas med att lyfta marknadsföring som en del forskare menar också är en bidragande faktor till en allt mer homogen elevsammansättning i skolan idag.

Segregation och förutsättningar för ett välgrundat val

En vanlig uppfattning är alltså att det är gynnsamt för sammanhållningen i samhället att barn från olika socioekonomiska bakgrunder möts i skolan (Böhlmark et al., 2015). Det är en anledning till att segregering i skolan och dess orsaker intresserat forskningen. Två studier som båda undersöker segregering i skolan som en konsekvens av det fria skolvalet är Böhlmark et al. (2015) och Panican och Hjort (2014). Gemensamt för studierna är att de argumenterar för att skillnader i förutsättningar att göra välgrundade val leder till ett utfall där elever segregeras utifrån bland annat socioekonomiska faktorer (Böhlmark et al., 2015; Panican & Hjort, 2014).

Böhlmark et al. (2015) jämför kommuner som karaktäriseras av att många väljer friskolor respektive få som väljer friskolor. De finner att i kommuner där friskolor är mer populära, har segregationen mellan svenska elever och de med utländsk bakgrund ökat. Detta gäller även efter kontroll för boendesegregation, vilket fortfarande är den största faktorn till segregation. Att valfrihet leder till segregation förklarar de främst med socioekonomiska faktorer. Barn till socioekonomiskt starka föräldrar med högskoleutbildning är överrepresenterade i friskolor. Detta förklaras delvis med att dessa föräldrar har bättre förutsättningar att hitta och tolka information om skolor och de har större inblick i systemet vilket gör att de tidigt ställer sina barn i kö till populära skolor (Böhlmark et al., 2015).

Panican och Hjort (2014) förklarar också hur valfrihet bidrar till segregation i skolan med hänvisning till att föräldrar har olika begränsningar. De särskiljer strukturella begränsningar och individuella begränsningar som båda påverkar individen i sitt val av välfärdstjänster, såsom val av skola. Strukturella begränsningar har sin grund i hur samhällsstrukturer formar människors olika förutsättningar. Dessa kan bestå i skillnader i information och kunskap eller konsekvenser av olika etniciteter eller klasstillhörigheter. Konsekvensen av skillnaderna är att människor har olika förutsättningar att nyttja valfriheten. Synen på individuella begränsningar bygger här på Bourdieus begrepp habitus, som förklarar hur människor handlar olika beroende

på sammanhang. Dess konsekvens för det fria skolvalet är att människor väljer utifrån hur de förväntas välja, bland annat på grund av social acceptans. Kontexten individen befinner sig i påverkar vilket val den gör, vilket både gäller för de med svagare och starkare sociokulturellt kapital (Panican & Hjort, 2014).

Att valfriheten ökat och att skolan blivit mer marknadslig är dock inget som gjort att skolval uppkommit som ett nytt fenomen för alla föräldrar. Redan före det fria skolvalet, menar Gewirtz et al. (1995), att resursstarka föräldrar hade en möjlighet att se till att deras barn hamnade i "de bästa skolorna", men nu har det blivit enklare för dessa föräldrar att befästa sin status och garantera att deras barn får tillgång till högpresterande skolor. Därmed kan de behålla sina socioekonomiska och kulturella fördelar även senare i livet, vilket börjar med att komma högt upp i den hierarkin som råder mellan skolor (Gewirtz et al., 1995). Många forskare är överens om att föräldrarnas socioekonomiska status spelar stor roll för den segregering som sker i och med det fria skolvalet (se Böhlemark et al., 2015; Panican & Hjort, 2014 m.fl).

Hur föräldrar, elever, rektorer och lärare förhåller sig till det fria skolvalet och vilka konsekvenser det får för dem undersöker Kallstenius (2010) i sin avhandling *De mångkulturella innerstadsskolorna*. Hon har analyserat fyra kommunala och två fristående grundskolor i Stockholm som präglas av ett stort in- och utflöde av elever. Hennes resultat visar, samstämmigt med mycket annan forskning, att det fria skolvalet leder till en ökad segregation, då olika socioekonomiska grupper förhåller sig olika till skolvalet och i olika grad använder sig av sin möjlighet att välja. Hon konstaterar dock också att möjligheten för elever att välja skola kan ge en möjlighet för elever att flytta sin position bort från segregerade områden och därmed bryta sig loss från området där de är bosatta. Som en konsekvens av det menar Kallstenius (2010) alltså att det fria skolvalet skulle kunna motverka en del av de negativa konsekvenserna boende- och skolsegregationen kan ha för elever. Dock skriver hon också fram att det inte enkelt går att påstå att det fria skolvalet motverkar segregation, då eleverna och deras föräldrar som just sökt en annan skola med den förhoppningen, ofta vittnar om att de upplever ett starkt utanförskap (Kallstenius, 2010).

Gewirtz et al. (1995) delar in väljande föräldrar i tre grupper som de benämner som *privilegierade/skickliga*, *semi-skickliga* och *frånkopplade* väljare. De lyfter fram att valet grundas mycket på väljarnas sociala nätverk. Användandet av ordet *skickliga* innebär i denna kontexten att de har vissa kulturella förmågor som värdesätts i valet på just skolmarknaden. De

skriver också att det är viktigt att lyfta att kategoriseringen är tre idealtyper som representerar de mönster som de sett i sin data, inte att det skulle representera några naturligt förekommande typer av människor. De *privilegierade/skickliga väljarna* värderar enligt forskarna möjligheten att välja högt. De räds inte heller att ställa kritiska frågor och utvärdera lärarna och skolorna. Många av dessa väljarna har också en stor insikt i hur skolor och skolval fungerar, vilket underlättar processen, bland annat menar forskarna att föräldrarna har kunskap om när de ska ställa sina barn i kö för att bli garanterade en plats. Den här typen av väljare är enligt Gewirtz et al. (1995) ofta ganska ambivalenta kring valet eftersom de har förmågan att se alla aspekter av skolor, både de bra och de mindre bra. För de privilegierade/skickliga väljarna är det ofta viktigt att skolan passar just deras barn, sett till intresse och strävansmål.

De *semi-skickliga väljarna* skriver Gewirtz et al. (1995) är benägna att göra ett val, men har begränsade möjligheter att göra det. De skriver att många av de semi-skickliga väljarna är intresserade av samma typ av skolor som de privilegierade/skickliga väljarna men de har inte samma kulturella kapital, inte samma insikt i skolväsendet och inte lika stort socialt nätverk av andra starka väljare som dem, även om de också använder sig av sitt nätverk för att göra valet. Många av dessa väljarna vet ungefär vad det är för något som krävs av dem för att göra ett välgrundat val, men finner det svårt att göra valet själv. Därför menar forskarna att de lutar sig ofta mycket mot andra som de anser är mer insatta än vad de själva är, som kan bekräfta deras känslor. För många av dessa väljare handlar det om att hitta den rätta skolan, snarare än den bästa.

Den tredje typen är de *frånkopplade väljarna*, som Gewirtz et al. (1995) beskriver som den typ av väljare som inte är benägna att navigera på marknaden. Föräldrarna har inte ett lika stort utbildningskapital som föräldrarna i de andra två väljartyperna och de ser inte sig själva som konsumenter av sitt barns skola på samma vis som de skickliga och semi-skickliga väljarna. Forskarna skriver fram att dessa föräldrar inte heller ser så stora skillnader mellan olika skolor och har oftast inte så många alternativ som de väljer mellan utan sätter oftast sina barn på den närmaste skolan. De vill ge sitt barn en bra utbildning på den lokala skolan, där de också kan fortsätta vara en del av sitt sociala sammanhang och ser inte varför det skulle finnas ett behov av att söka sig någon annanstans.

Marknadiseringen av skolan

Att skolan marknadiserats och öppnats upp för konkurrens mellan olika huvudmän skulle kunna vara gynnsamt för eleverna. Att kunna välja mellan skolor på en bred skolmarknad ger en möjlighet att välja en skola som möter ens behov, det skapar möjligheter att byta skola om eleven av olika anledningar inte trivs eller om skolan inte möter de förväntningar man hade, vilket enligt marknadsteorin skulle kunna innebära att skolor som konkurrerar om elever håller en väldigt hög klass för att möta förväntningar från både föräldrar och elever. Dock är detta inte hela bilden av verkligheten. För att det verkligen ska ge möjligheter att välja en skola som möter ens önskemål och behov krävs det att föräldrarna är välinformerade om både sitt barns behov men också om skolans kvalitet. Att tolka en skolas kvalitet utifrån kunskapsresultat är svårt eftersom det är starkt kopplat till elevsammansättning och därför kan vara svårt att se skillnaden mellan vad som är skolans kvalitet och vad som beror på elevernas bakgrund. Att byta skola är inte helt oproblematiskt heller, dels eftersom det är svårt att avgöra den nya skolans kvalitet men också för att det kan vara en jobbig omställning att lämna sin trygga sociala plats. Gustafsson et al. (2016) beskriver hur utbildning inte är homogen och att skolor därför har en stark drivkraft att särskilja sig och skapa en variation från andra skolor, delvis för att minska konkurrensen (Gustafsson et al., 2016).

Ur ett globalt perspektiv är inte Sveriges marknadsanpassning av välfärd och skola unik. Det är dock vissa delar som sticker ut. Sverige är ett av få länder som öppnat upp för en fri skolmarknad där också ägarna till fristående skolor kan gå med vinst, med den skattefinansierade skolpengen som grund. När en marknadslogik införs i offentlig sektor betecknas det ofta som en kvasimarknad. En kvasimarknad skiljer sig från vanlig marknad bland annat på så vis att de är statligt reglerade och oftast skattefinansierade, där kunden inte är direkt inblandad i betalningen (Dovemark & Lundström, 2017). Skolor är dock starkt granskade på olika sätt. Skolinspektionen har gjort några åtaganden för att kontrollera skolkvasimarknaden som innebär bland annat att de skärpt reglerna för att ge tillstånd att starta fristående skolor, infört en extra kontroll inför uppstart av nya friskolor, de ser till att nationella prov rättas om för att kontrollera om betygen stämmer, de drar in tillstånd att bedriva verksamhet eller rätten till bidrag för verksamheten om de fristående aktörerna inte motsvarar kraven. Rönnberg (2013) argumenterar för att den här typen av hård granskning också behöver problematiseras. Ett tänkbart problem med att skolor ständigt är under hård övervakning är att det finns en risk att verksamheten anpassas efter det som mäts. Ett annat tänkbart scenario är

att det finns en risk att skolor inte vågar prova olika nya pedagogiska idéer vilket var ett av förespråkarna för det fria skolvalets argument (Rönnerberg, 2013).

Marknadsföring

Hittills har föräldrars olika förutsättningar varit den förklarande faktorn till skolsegregationen. Samtidigt finns det forskning som antyder att även skolans marknadsföring kan påverka utvecklingen mot en mer homogen elevsammansättning. Dovemark och Holm (2017) undersöker hur gymnasieskolor konstruerar olika pedagogiska identiteter genom sättet de marknadsför sig. De utgår från fyra idealtyper av identiteter skapade av Bernstein (2000), *retrospective, prospective, market och therapeutic* - vilket jag här översatt till retrospektiv, prospektiv, marknads- och terapeutisk.

Den retrospektiva identiteten är bakåtblickande. Den byggs upp genom att gamla värden lyfts fram som viktiga och värda att bevara. Den prospektiva identiteten är mer fokuserad på förändringar inom kultur, teknologi och ekonomi. Genom att sortera ut gamla värden som går att sätta i ett nutida sammanhang, använder sig identiteten av det för att uppmuntra framåtblickande. Gemensamt för den retrospektiva- och den prospektiva identiteten är en toppstyrd hierarki som strävar mot likriktade resultat och en kollektiv identitet.

Marknadsidentiteten fokuserar främst på institutionens konkurrenskraft gentemot andra institutioner. För att vara konkurrenskraftig blir ett effektivt användande av resurser prioriterat. Den terapeutiska identiteten, som bygger på progressiva utvecklingsteorier, främjar individualitet, samarbete och fritt tänkande. Marknadsidentiteten och den terapeutiska identiteten delar en syn på utbildning som någonting privat och del i en personlig utveckling snarare än ett gemensamt identitetsbyggande. Organisationerna är ofta decentraliserade och finansierade med lokala resurser. Viktigt gällande Bernsteins (2000) pedagogiska identiteter är också att närvaron av en identitet inte utesluter att andra identiteter verkar parallellt. Institutioner kan ha varierande grader av pedagogiska identiteter närvarande samtidigt och i olika kombinationer. Vidare är identiteterna även idealtyper, vilket innebär att de inte finns renodlade i någon institution.

Genom intervjuer, observationer samt genom att analysera texter från olika sorters marknadsföringsmaterial undersöker författarna hur gymnasieskolor marknadsför sig, vilka identiteter som skolan eftersöker samt hur de identiteterna uttrycks. Resultaten visar att skolor

riktade sig mot olika typer av elever, genom att marknadsföra en specifik pedagogisk identitet som attraherade elever som delade identiteten. Konsekvensen blev att elever som liknade varandra sökte till samma skolor. Uppbyggandet av pedagogiska identiteter är således en reproducerande process där elever inte bara väljer sin utbildning utan även försöker hitta och bekräfta sin egen identitet genom att välja skolor där eleverna är från liknande bakgrunder. En process som bidrar till ökad segregation i skolan (Dovemark och Holm, 2017).

Att föräldrar behöver navigera på den breda skolmarknaden har gjort att de fått en tydligare roll som konsumenter. Det innebär också att när de söker efter en skola för sina barn är det marknadsföring som möter dem. Förutom att föräldrarna jämför statistik som betyg så möts de också av information i form av broschyrer och annat marknadsföringsmaterial. Skolor behöver därför nu också arbeta för att definiera sig och sin verksamhet - kulturellt, pedagogiskt och till viss del historiskt. En forskare som undersökt detta är Wilkins (2011) som har tittat på vilken roll det visuella i broschyrer och marknadsföring kan ha för föräldrars val av skola. Han beskriver hur en visuell bild kan få en funktion av makt och främja eller dölja vissa agendor - som att anropa en viss typ av väljare. Wilkins (2011) förklarar vidare hur det är nödvändigt att analysera skolornas marknadsföring djupare för att förstå och upptäcka om det är så att det riktar sig till en viss typ av väljare, och i så fall genom vilka historiska och kulturella referenser det sker. Wilkins (2011) har jämfört två katolska flickskolor i England som ligger i ett område där många väljer antingen just den ena eller den andra skolan för att se hur just dessa kommunicerar sina styrkor, och eventuellt mörkar sina svagheter. Genom att titta på bilderna på respektive hemsida konstaterar han att det läggs stor vikt vid att presentera en bild av tradition, något som står stadigt och konstant, något att lita på. Vidare ser han att skolor för att positionera sig lyfter fram sig själva som en skola som erbjuder en stark gemenskap, lokalsammanhang, och globalism (Wilkins, 2011).

Andra som tittat på marknadsföringsmaterial från skolor är Johnsson och Lindgren (2010) som gjort en pilotstudie där de skapat en metod för att analysera textmaterial i form av broschyrer från skolor, riktade till familjer som står inför att göra ett val av grundskola. Deras primära syfte är att skapa en konceptuell bas som vidare forskning kan använda när man undersöker kommunikation mellan skolor och familjer som står inför val av skola. Johnsson och Lindgren (2010) har undersökt tre upplagor av grundskolors broschyrer från olika år som producerats av den lokala skolförvaltningen.

Materialet i broschyrerna är undersökt med ett konstruktionistiskt perspektiv, vilket innebär att de ser materialet som meningsfullt men inte fyller det med någon speciell mening, utan ämnar att skapa ett sätt att förstå innebörden och betydelsen av det. Johansson och Lindgren (2010) utgår från frågor om vad som går att säga om hur informationsmaterialet förändrats över tid, i vilken utsträckning det går att jämföra skolor från informationen som ges i materialet och hur materialet kan förstås som styrningsmekanismer. För att undersöka detta har de kodat materialet och skapat kategorier utifrån de symboliska uttryck som berörde liknande saker. Ett av syftena med Johansson och Lindgrens (2010) studie var alltså att se om skolorna gick att jämföra med varandra utifrån informationen som erbjuds i broschyrerna. De diskuterar hur stor möjlighet familjerna egentligen ges att jämföra skolor då de symboler som de kunnat identifiera inte ger så mycket information. Delarna som lyfts fram ger lite vägledning, eftersom ingen av skolorna lyfter något som skulle kunna ses som negativt. Därmed blir jämförelsen svår för den som står inför ett val. Johansson och Lindgren (2010) konstaterar att den typ av broschyrer de tittat på i sin undersökning ger lite grund och vägledning för den väljande familjen. Forskarna fann att mycket av innehållet i broschyrerna föll in under kategorierna *egenskaper* och *atmosfär*. De fann också att *speciella aktiviteter/händelser*, *ämnesfokus* och *inflytande* förekom mindre frekvent (Johansson & Lindgren, 2010).

Som nämnt tidigare finns det inte mycket forskning gjord på effekterna av marknadsföring för föräldrar och elever som ska välja grundskola. Däremot finns det en del forskning som tittat på hur skolor kommunicerar mot de elever som ska välja gymnasium. Harling (2017) har i sin avhandling *Välja vara* undersökt hur elever orienterar sig inför gymnasievalet, framför allt på olika gymnasieämnessor, och undersöker vad det betyder att Sveriges utbildning övergått till att styras och organiseras marknadslikt. Harling (2017) konstaterar att det sker både en sortering och en självsortering av elever vid gymnasievalet och att gymnasievalet både sägs handla om vad eleverna vill bli, men också om att eleverna formas ytterligare inom ramarna för vad de redan är. Harling (2017) konstaterar också att eleverna väljer inom vissa givna ramar samt hur diskursen kring friheten att välja sin vidare utbildning blivit hegemonisk. Han visar på hur elever själva sorterar in sig i olika kategorier och har en medvetenhet om var de passar in, eller inte passar in som därmed präglar och begränsar sina val (Harling, 2017).

Att elever som ska välja gymnasieskola själva placerar in sig själva som en viss typ av elev, och därmed begränsar sina valmöjligheter för sig själv har alltså delvis med att göra med vilken typ av grundskola de kommer från. Att undersöka vad som sker i kommunikationen från

grundskolorna till de väljande föräldrarna blir därför även intressant eftersom det möjligtvis redan där sker en uppdelning av eleverna och läggs en grund till vilka möjligheter vid val av gymnasieskola eleven tillskrivs, eller tillskriver sig själva.

Detta urval av tidigare forskning som presenterats ovan visar på ett behov av att undersöka faktorer som påverkar skolvalet på grundskolenivå. Forskning på det fria skolvalet har tidigare främst legat på gymnasieelever, socioekonomiska förutsättningar för att göra välgrundade val, marknadiseringen av skolan och konsekvenser i form av segregation och boendesegregation. Att det finns begränsat med forskning med fokus på hur skolor kommunicerar till de som väljer skola för första gången motiverar denna uppsats.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka den skriftliga information som möter föräldrar som står inför val av grundskola för sina barn. För att göra detta kommer jag att undersöka texterna på hemsidorna för sex grundskolor i Göteborgs stad.

De frågeställningar som ligger till grund för analysen är:

Vad fokuserar skolorna på i sin kommunikation på hemsidan?

Vad är det för bild skolan bygger upp på hemsidan kring sin verksamhet och hur görs det?

Teoretiska och metodologiska utgångspunkter

I detta avsnitt redogörs för grunderna i diskursanalys samt diskursteorins ontologiska grunder och centrala begrepp utifrån Laclau och Mouffe (1985). Därefter redogör jag för diskursteorins identitets- och subjektsbyggande.

Diskursteorins grund

“[...]en diskurs är ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen).” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s.7).

Begreppet diskurs har många definitioner och betyder olika saker beroende på vem det är som använder det. Foucault är en av de forskare som främst utvecklade diskursanalysen och han har utvecklat en teori om *makt/kunskap* där han menar att makt utvecklas och sker i olika sociala praktiker. Foucault var också den som lade grunden för subjektuppfattningen inom diskursanalysen då han menade att subjektet skapas i olika diskurser.

Winther Jørgensen och Phillips (2000) skriver att diskursanalys handlar om att undersöka vilka mönster som framkommer i det sagda eller skrivna ordet och vilka konsekvenser de får. För att verkligen kunna analysera materialet är det viktigt att forskaren försöker att ställa sig neutral till det och inte påverkas av det den tror att den vet sedan tidigare.

Diskursteori innebär att man förstår det sociala som en diskursiv konstruktion, något vars betydelse och mening ständigt är under förändring och inte kan fixeras. Laclau och Mouffe redogör för hur diskursteorin används och är strukturerad i boken *Hegemony and Socialist Strategy* från 1985. Där beskriver de hur en diskurs etableras genom att dess betydelse framträder kring några *nodalpunkter*. En nodalpunkt är ett privilegierat tecken som står i relation till andra tecken på så vis att de ordnas och får sin betydelse utifrån det. Då de andra tecknen står i relation till varandra etableras diskursen som en helhet och utesluter på så vis andra möjligheter till betydelse. Diskursen försöker alltså skapa en entydighet genom uteslutning och reducering av andra tolkningar av tecknen, den uteslutningen kallar Laclau och Mouffe för *det diskursiva fältet*. Här blir begreppet *element* relevant då det syftar till de tecken i det diskursiva fältet, tecken som inte har en bestämd betydelse. Winther Jørgensen och Phillips (2000) skriver att “[...]en diskurs försöker göra element till moment genom att reducera deras mångtydighet till entydighet” (s. 34), vilket då innebär att diskursen ständigt förändras i och med de många olika sätt att tolka och förhandla kring elementen i det diskursiva fältet.

Ett tecken får sin betydelse i relation till andra tecken, för vilket Laclau och Mouffe använder begreppet *artikulation*. Ett exempel på det ger Winther Jørgensen och Phillips (2000) med ordet "kropp" som när det sätts i relation med ett annat tecken - "själ" - sätts in i en religiös diskurs och därmed får sin mening i just den diskursen. *Flytande signifikanter* är ett begrepp som används för de element som i hög grad kan tillskrivas olika betydelser, och som olika diskurser försöker ge ett visst innehåll.

Identitet i diskursteori

Interpellation är den process där personer tillskrivs specifika positioner inom en diskurs. Diskurserna bestämmer vilka positioner som är möjliga att ta och de förväntningar som följer av positionen. Samtidigt finns det alltid motstridiga diskurser vilket gör subjektet fragmenterat. En person kan ha olika positioner i olika diskurser samtidigt. Till exempel vara en mamma, chef och väljare samtidigt. Dessa kan fungera parallellt, men det kan också uppstå konflikter mellan subjektpositioner. Vilken subjektposition som då väljs följer inte någon objektiv logik, eftersom diskurser är kontingenta.

I strävan efter att bygga en identitet genom diskurser är identitetens nodalpunkter centrala. Dessa är flytande signifikanter som fylls med innehåll i en ekvivalenskedja som rationellt förklarar vad identiteten är och vad den inte är. Till exempel kan nodalpunkten "man" fyllas med logisk kedja signifikanter som bygger upp vad som är typiskt manligt och omanligt. När en individ så låter sig representeras av en nodalpunkt som bygger på en samling signifikanter så uppstår en identitet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Design

Följande avsnitt inleds med en motivering av metodval. Därefter beskrivs urvalsprocessen, analysmetoden steg för steg, validitet, reliabilitet och generaliserbarhet för att avslutas med etiska aspekter gällande uppsatsen.

Motivering av metod

Analysen i den här uppsatsen har gjorts i två steg, varav första steget är en innehållsanalys av kvantitativ karaktär och därefter har en kvalitativ analys gjorts. Bergström och Boréus (2012) skriver att en innehållsanalys är lämplig att använda när forskaren vill se ett mönster i det studerade materialet. De skriver fram hur arbetet delvis består i att konstruera ett kodschema för att kunna få en strukturerad överblick över vad som framträder i det analyserade materialet.

Johnsson och Lindgrens (2010) kodschema erbjuder ett tillvägagångssätt att analysera skolors kommunikation med texten i fokus, vilket passar mitt syfte väl. Skillnaden mellan deras undersökning och det jag ämnar titta på är att då deras fokus är på broschyrer kommer jag att titta på skolornas hemsidor. Deras intresse har också varit att jämföra samma skolor över tid, medan mitt fokus kommer vara att göra en jämförelse mellan olika skolor vid samma tidpunkt.

Den andra delen av analysen som är en kvalitativ analys erbjuder ett sätt att gå djupare in i texten och betydelsen av vad som skrivs fram. Winther Jørgensen och Phillips (2000) beskriver hur diskursanalys delvis är ett verktyg för att undersöka vad som sägs eller skrivs för att förstå vilka konsekvenser det kan få socialt. Detta menar jag passar mitt syfte där jag vill se vad skolor fokuserar på, och hur de bygger upp en bild av skolan på hemsidan, för att se om kommunikationen från skolor kan påverka möjligheten att göra ett informerat val av skola.

Sammanfattningsvis menar jag att genom att kombinera dessa två analysmetoder ger det mig en mer heltäckande bild av texterna på skolornas hemsida som är hjälpsamt för att svara på mina frågeställningar.

Urval

Det analyserade materialet består av informationen som finns tillgänglig på sex skolors hemsidor. Skolresultaten är en faktor som kan tänkas påverka valet för föräldrar och därför har jag valt att använda skolresultat som urvalsfaktor. Skolverket erbjuder verktyget SALSA för att

se information om skolor utifrån ett antal variabler. Ett av dessa är att det går att se andelen som i nionde klass uppnått kunskapskraven, vilket i SALSA anges i ett faktiskt värde och i ett modellberäknat värde. Det faktiska värdet är den absoluta andelen i procent, medan det modellberäknade värdet tar hänsyn till ett antal bakgrundsvariabler (Skolverket, u.å.-b). Då intresset för denna uppsats är kommunikationen från skolan till de väljande föräldrarna, är förklarande faktorer till de uppnådda resultaten av mindre betydelse i urvalsprocessen och urvalet är därför gjort utifrån det faktiska måttet.

För att få en spridning i urvalet sett till huvudman för skolan, jämfördes alla kommunala skolor i Göteborgs stad med varandra och därefter alla fristående skolor. Från respektive kategori valdes vidare tre skolor, den skola med högst andel procent som uppnått kunskapskraven, den skola som hamnat i mitten av tabellen och den skolan med lägst antal procent. Totalt sex stycken skolor. Då uppsatsens primära syfte är att analysera skolans kommunikation utifrån föräldrar som väljer skola för *första* gången, behövde urvalet ytterligare begränsas till att bara innefatta skolor med utbildning från förskoleklass till och med klass nio. Därför har jag, i de fall där ovan princip inte gått att applicera efter de andra urvalsprinciperna, valt den skola som är närmast till hand i ordningen. För urvalet av fristående skolor var detta inget problem. För kommunala skolor, där relativt få erbjuder F-9-utbildning resulterade detta i smärre anpassning av urvalet, med resultatet att den skola med lägst andel procent som uppnått kunskapskraven och den skola som var i mitten låg relativt nära varandra procentmässigt.

Så sammanfattningsvis består urvalet av totalt sex stycken skolor: tre fristående och tre kommunala. Från respektive kategori har tre stycken skolor valts, med ett urval baserat på faktiska andelen elever som gått ut nionde klass som uppnått kunskapskraven. Den vägledande principen har varit att välja skolor som hamnat högst, i mitten och längst ner i tabellen som skapats efter den variabeln. På grund av att uppsatsens syfte kräver att F-9 skolor väljs, har principen fått anpassas något, vilket främst drabbat urvalet av kommunala skolor.

Analysmetod

När urvalsprocessen var färdig lästes texterna igenom ett flertal gånger och därefter prövades olika sätt att kategorisera och tolka materialet. Då jag fick tillgång till Johnsson och Lindgrens (2010) kodschema med deras variabler och kategorier valde jag att i ett första steg i analysen göra en kvantitativ innehållsanalys utefter deras kodschema för att svara på den första

frågeställningen. I båda stegen av analysen har jag valt att inte analysera bilder eller rörliga bilder. Skolorna har fått fiktiva namn.

Johnsson och Lindgren (2010) skapade 142 symboliska uttryck. De uttryck som liknade varandra och berörde samma ämne, som bekräfta/se/utgå från fördes samman. Utifrån de 142 symbolerna skapades sedan tio kategorier, bestående av symboler som refererade till de olika kategorierna. Kategorierna som skapades var: (1) *Arbetsätt* - som består av symboler som beskriver speciella metoder eller filosofier för planering, organisering och utförande av skolaktiviteter. (2) *Atmosfär* - symboliska, abstrakta uttryck som beskriver skolan generellt. (3) *Elevpåverkan* - med symboler som beskriver vad skolan vill rusta eleven med inför framtiden, social och kommunikativ kompetens som exempel, (4) *inflytande* - med symboler relaterade till personer eller grupper med auktoritet över skolaktiviteterna och (5) *kännetecken* - symboler som beskriver skolan generellt på ett konkret/direkt sätt. (6) *Resurser* - när skolan nämner/beskriver byggnader eller speciella tillgångar på eller utanför skolan, (7) *samarbete* - när skolan belyser interna eller externa samarbeten och (8) *särskilda aktiviteter* - när skolan skriver om att de håller event, konserter eller liknande på mer eller mindre regelbunden basis. Slutligen har vi (9) *särskild inriktning* - symboler som beskriver vad som specialiserar skolan, konceptuellt, speciella verktyg eller kunskapsområden och (10) *ämnesfokus* - när skolan poängterar att de satsar/specialiserar sig på ett visst ämne.

I denna uppsatsen har Johnsson och Lindgrens (2010) kodschema använts för den kvantitativa analysen. Efter att ha skrivit ut alla berörda skolors hemsidor har texten närlästs och kodats utefter Johnsson och Lindgrens (2010) 142 variabler. Därefter räknades antalet variabler som föll in under respektive kategori för respektive skola som sedan sammanställdes i en korstabell. I korstabellen finns också det sammanlagda antalet variabler som kodats för varje skola och i varje kategori. Genom att titta på resultatet av korstabellen har jag därefter försökt presentera tänkbara förklaringar till varför uppdelningen mellan kategorierna ser ut som de gör.

Den andra delen av analysprocessen är en kvalitativ analys som syftar till att svara på den andra frågeställningen vad det är skolorna bygger upp för bild av sin verksamhet och hur det görs. Texterna på skolornas hemsidor lästes återigen igenom ett flertal gånger och därefter har jag försökt se vad det är som betonas tidigt på hemsidorna och vad det är som är återkommande i bilden som presenteras av skolan. Genom att se vad det är som skolan lägger mycket vikt vid och hur det presenteras språkligt har jag letat efter om, och i så fall hur, skolan formar en slags

retorisk identitet. Genom citat från hemsidorna som har lyfts ut exemplifieras hur det sker, vad det kan få för betydelse och hur det kan förstås i uppbyggandet av bilden som skolan skapar av sin verksamhet, sitt varumärke sina elever och vem skolan riktar sig till.

Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Reliabilitet

Med reliabilitet menas hur tillförlitlig undersökningen är. Målet med att ha hög reliabilitet är att en undersökning ska kunna replikeras med samma resultat, oberoende av vem forskaren är (Bryman, 2011). Bergström och Boréus (2012) skriver att diskursanalys som metod kan riskera problem med reliabilitet, eftersom resultaten är beroende av forskarens tolkningar. Det gör att en replikering kan påverkas av graden av intersubjektivitet mellan de som undersöker (Bergström & Boréus, 2012). Det vill säga hur mycket förståelse som delas mellan de som genomför en analys. Mot den bakgrunden är det viktigt att forskaren är transparent i sina tillvägagångssätt och operationaliseringar, samt tydligt redovisar hur och varför forskaren dragit sina slutsatser (Bergström & Boréus, 2012).

Analysen använder sig av två metoder, dels en kvantitativ textanalys och dels en kvalitativ diskursanalys, som har olika konsekvenser för studiens reliabilitet. Den kvantitativa analysen följer ett kodschema som använts för liknande forskning tidigare. Det gör att analysens resultat inte endast är beroende av mina egna tolkningar, och går att replikeras i framtiden. Konsekvensen borde säkerställa en god reliabilitet. Den kvalitativa diskursanalysen är i större grad beroende av mina tolkningar av texterna, vilket gör att transparens och tydlighet viktigt för reliabiliteten. Mot den bakgrunden är analysen noga med att visa varför och hur jag dragit slutsatser, argumentera genom att lyfta citat från texterna och diskutera alternativa tolkningar som är möjliga.

Validitet

Med validitet menas att undersökningen mäter det forskningsfrågan syftar till att undersöka (Bryman, 2011). Uppsatsens syfte är att undersöka skolors kommunikation som möter föräldrar när de ska välja skola åt sina barn. För att göra detta kommer jag att undersöka den information som finns tillgängligt på skolors hemsidor. Det blir därför avgörande för studiens validitet att skolors hemsidor faktiskt är någonting som föräldrar tar del av i sina skolval.

Jag menar att valet att undersöka hemsidor kan svara mot mitt syfte väl. Även om vi inte vet i vilken utsträckning som informationen tagits del av och att alternativa informationskällor finns, ger skolors hemsidor en lättillgänglig väg för en förälder som vill ha en överblick över det hela utbudet av skolor. De är även tillgängliga för alla och länkas genom Göteborgs stads hemsida. Sammantaget gör det hemsidor till ett rimligt analysobjekt för att besvara syftet, vilket bör säkerställa en god validitet.

Generaliserbarhet

Den kvalitativa metoden samt det begränsade urvalet begränsar möjligheten att generalisera resultaten. Därmed går det inte att dra några slutsatser om fler skolor än de som ingår i studien. Bryman (2011) menar dock att kvalitativ forskning aldrig syftar till att generalisera till en population. Istället är målet att kunna generalisera till teori. God generaliserbarhet är därmed när teoretiska slutsatser kan dras baserat på de empiriska resultaten. För att uppnå detta är det viktigt med tydlig teoretisk förankring, även när resultaten diskuteras och sätts i ett sammanhang, vilket uppsatsen eftersträvar att uppnå.

Etiska överväganden

De skolor vars hemsidor har analyserats har anonymiserats trots att det är offentliga handlingar som skolan publicerat. Med tanke på transparensen i urvalsavsnittet är jag medveten om att det går att söka fram berörda skolor men eftersom intresset handlar om vad skolorna fokuserar på och hur olika budskap kommuniceras och inte att undersöka enskilda skolor menar jag ändå att det är befogat att vara transparent i processen och att visa på hur jag gått tillväga under arbetets gång. Ingen kritik riktas mot enskilda skolor, och det är inte enskilda resultatet från enskilda skolor som är det relevanta i den här uppsatsen.

Analys

Analysdelen är uppdelad i två delar - dels en kvantitativ, dels en kvalitativ. Den kvantitativa har som syfte att synliggöra mönster i det analyserade materialet och den kvalitativa går djupare in i texterna på hemsidorna och undersöker betydelsen av vad som skrivs fram. Tillsammans ger de två analysätten en möjlighet att besvara uppsatsens syfte och frågeställningar. Den kvantitativa analysen syftar till att besvara den första frågeställningen, nämligen vad skolor fokuserar på i sin kommunikation på hemsidan. Vidare syftar den kvalitativa analysen att besvara den andra frågeställningen, nämligen vad det är för bild som skolan bygger upp kring sin verksamhet och hur detta görs.

Kvantitativ analys

I tabellen på nästa sida sammanfattas resultaten från den kvantitativa analysen där skolornas hemsidor har kodats enligt Johnsson och Lindgrens (2010) variabler (se bilaga 1). Skolorna har fått fiktiva namn. De kommunala skolorna är Granskolan, Ekskolan och Aspskolan, där Granskolan är den skola där flest andel elever uppnått kunskapsmålen, följt av Ekskolan och därefter Aspskolan som var den skola med lägst andel elever som uppnådde kunskapsmålen i årskurs 9. För de fristående skolorna uppnådde flest andel elever kunskapsmålen i årskurs 9 på Tallskolan, följt av Björkskolan och därefter Lindskolan. Tabellen redovisar hur många variabler som kodats under respektive kategori för respektive skola. I raden längst ner står det sammanlagda antalet variabler som kodats för varje skola och i raden längst till höger står det sammanlagda antalet variabler kodade i varje kategori.

Tabell 1.

Kategorier	Skolans namn						N
	Granskolan	Tallskolan	Ekskolan	Björkskolan	Aspskolan	Lindskolan	
Kännetecken	5	22	7	7	7	15	63
Elevpåverkan	10	23	3	9	8	21	74
Atmosfär	3	19	1	15	6	8	52
Samarbete	5	22	5	2	13	6	53
Arbetsätt	12	19	-	47	10	14	102
Resurser	2	1	1	1	1	-	6
Särskild inriktning	-	1	5	6	-	-	12
Särskilda aktiviteter	-	-	2	4	-	-	6
Ämnesfokus	-	-	-	1	-	-	1
Inflytande	-	2	-	-	2	-	4
N ²	37	109	24	92	47	64	

Den kategori som förekommer mest frekvent sammanlagt på alla skolorna är kategorin *arbetsätt* som kodades 102 gånger. I den finns variabler som *demokratiskt arbetsätt*, *kreativt*,

² Att Tallskolan, Björkskolan och Lindskolan har betydligt fler antal kodade variabler beror på att de skolorna är friskolor som har en annan utformning på sina hemsidor, vilket kommer diskuteras närmare i den kvalitativa analysen.

utgå från/se/bekräfta individen/eleven, särskilt stöd för elever med svårigheter och värdegrunden som bas. En tänkbar förklaring till varför den kategorin är den som förekommer flest gånger är att många av de variabler som finns med där är sådant som alla skolor skriver ut, så som hur de arbetar med elevhälsa och att de lägger eleven i fokus. De kommunala skolorna har ungefär samma variabler som kodats i den kategorin eftersom de följer ungefär samma upplägg på sina hemsidor.

Kategorin *ämnesfokus* är den kategori som kodats minst antal gånger. Ett sätt att förklara varför den bara kodats en gång är för att ingen av de kommunala skolorna skrivit ut att de arbetat med något speciellt ämne och att friskolorna snarare skriver om sin särskilda pedagogik vilket faller in under kategorin *arbetsätt* och har kodats som variabeln *alternativ/särskild pedagogik*.

Kategorin *elevpåverkan* innehåller variabler som beskriver vad det är skolan vill att eleven ska få med sig. Exempel på det är *lust att lära/grund för livslångt lärande, självkänsla/förtroende/tillit, bli trygga, beredskap för fortsatta studier*. Näst flest av de kodade variablerna faller in under denna kategori. Ett försök att förklara varför skulle kunna vara att skolorna lägger mycket fokus på att elevens identitet skapas i skolan och att den typen av formuleringar talar till frågan om just elevens identitetsskapande, snarare än exempelvis kategorin *ämnesfokus* eller kategorin *särskilda aktiviteter*.

Aspskolan, den kommunala skolan där minst andel elever uppnår kunskapsmålen i årskurs 9, har flest variabler kodade under kategorin *samarbete*, där de flesta av dessa är kodade som variabeln *föräldrar*. En tänkbar förklaring till varför just den kategorin är framstående på den skolan är att skolan vill framhäva att det förekommer ett starkt samarbete med föräldrarna så att de får vara medvetna om hur det går för sitt barn i skolan och hur skolan arbetar för att eleven ska nå målen.

I tabell 1 har vi kunnat se att skolorna skiljer sig åt på en del sätt i vad de fokuserar på i sin kommunikation på hemsidorna men också att de på många sätt fokuserar på samma saker. Skolorna lägger mycket vikt vid vad eleven ska få med sig efter avslutad skolgång och de flesta skolorna lägger stor vikt vid att presentera hur de arbetar. Friskolorna har avsevärt mycket fler variabler som kodats jämfört med de kommunala skolorna, och fokus på vad som kommuniceras skiljer sig en del mellan friskolorna.

Vad skolorna fokuserar på i sin kommunikation kan vi se i tabellen ovan, men för att skapa en djupare förståelse för vad det är för bild skolorna bygger upp kring sin verksamhet och om det är så att skolorna bygger upp en bild av en pedagogisk identitet, en viss atmosfär eller ett arbetssätt som tilltalar en viss typ av elev på de olika skolorna behöver vi titta närmare på hemsidornas texter och vad som faktiskt skrivs fram.

Kvalitativ analys

I den kvantitativa analysens tabell kunde vi alltså se hur skolornas fokus var fördelat över de tio kategorierna skapade av Johnsson och Lindgren (2010). För att förstå vad det egentligen betyder behöver texterna på hemsidorna ytterligare närläsas, vilket ger en möjlighet att försöka svara på uppsatsens andra frågeställning om vad det är för bild skolan bygger upp kring sin verksamhet och hur detta görs. Genom att försöka hitta ekvivalenskedjor i materialet ska vi här se om det går att se vilka identiteter³ skolorna bygger upp.

Innan vi gör det är det dock nödvändigt att belysa skillnaderna i hur hemsidorna är uppbyggda. De kommunala skolorna Granskolan, Ekskolan och Aspskolan följer i princip samma mall för hemsidorna. Alla tre skolor presenterar sin verksamhet kort på första sidan och därefter finns ett antal flikar att klicka sig vidare på. Texten är kort och koncis och flikarna “Vår skola”, “Kontakt”, “Läsårstider, Studiedagar”, “Sjukanmälan och ledighet”, “Skolmat, matsedel” och “Om Hjärntorget” finns med på alla de kommunala skolornas hemsidor. Texterna på dessa är till stor del precis samma och det är inte mycket som skiljer de åt. Ingen av de kommunala skolorna använder sig av bilder med undantag för en skola som har en länk till en youtubefilm om verksamheten. Denna är publicerad 2010 och har inte transkriberats och analyserats i denna uppsats då den bedömts vara inaktuell och inte tillföra något till analysen. Det finns dock vissa delar där skolorna ändrat något eller lagt till små saker, vilket vi kommer gå närmare in på strax. De fristående skolorna Tallskolan, Björkskolan och Lindskolan följer inte samma upplägg som de kommunala skolorna eller varandra. Här finns en helt annan frihet för skolorna att utveckla sina texter om verksamheten och de tycks inte följa några mallar. Stor del av hemsidorna går ut på att måla upp en bild av hur de arbetar samt beskriva sin pedagogik. Att de fristående skolorna har mycket mer plats att skriva hur de arbetar är förklaringen till varför de också har avsevärt mycket fler variabler kodade i tabell 1 i den kvantitativa analysen. De fristående skolorna

³ Användandet av *identitet* här åsyftar inte Bernsteins pedagogiska identiteter. I de fall som det görs skrivs detta explicit ut.

använder sig av bilder på elevarbeten, skolans lokaler och en av skolorna har också bilder på all personal på skolan. Bilderna kommer dock inte analyseras i denna uppsats.

Granskolan

Granskolan är den kommunala skola där flest elever uppnår kunskapsmålen i årskurs 9. Skolan följer den kommunala mallen för hemsidan och ingenstans står det explicit att det är den skolan med bäst resultat. Däremot skriver skolan ut på flera ställen att de arbetar aktivt för att eleverna ska nå målen. På första sidan på hemsidan skriver de:

(...)varje elev ska känna lust att lära och utveckla kunskaper och färdigheter i alla ämnen för att klara av fortsatta studier.

Vidare skriver de att:

Alla elever får under sin skoltid pröva på olika arbetssätt och arbetsformer, arbeta både enskilt och i grupp och med ämnesövergripande kunskapsområden. Till stöd finns personal, arbetsmaterial, läromedel, bibliotek, olika lokaler med specialutrustning samt digitala hjälpmedel för att kunna nå målen med utbildningen.

Genom hela hemsidan lägger skolan mycket fokus på att eleverna ska nå målen och hur de arbetar med det. De andra kommunala skolorna skriver inte explicit detta utan använder sig av fliken "särskilt stöd och elevhälsa" för att visa hur elever kan få hjälp att nå målen.

Att skolan är en högpresterande skola är annars inget som direkt framkommer. Däremot framkommer små skillnader mot de andra två kommunala skolorna. Under avsnittet "skolmat, matsedel" skriver de tre kommunala skolorna nästan samma saker. Däremot sticker Granskolan ut här då de skriver att:

Skolmaten består av cirka 50 procent ekologiska råvaror. Ekologiskt är bättre för miljön, tar hänsyn till bönder och är bättre för hälsan.

Granskolan är den enda av de kommunala skolorna som skriver ut hur stor andel av maten som är ekologisk, vilket kan vara en viktig detalj för en viss typ av väljare. Att avsnittet "skolmat, matsedel" i övrigt innehåller samma information som de andra kommunala skolorna gör att det inte är helt självklart att en förälder upptäcker skillnaden då de läser olika skolors hemsidor inför skolvalet. Eftersom det är en kommunal skola som följer en tydlig mall för hemsidan är svängrummet för skolan att utmärka sig litet. De kvalitetsindikatorer som finns kräver att den väljande har ett stort kapital och en förmåga att kunna hitta, tolka och jämföra små skillnader, en typ av väljare som Gewirtz et al. (1995) kallar för en privilegierad/skicklig väljare. Utan att gå utanför standardmallen för hemsidan kommunicerar Granskolan att den är en skola där man är mån om eleverna och att dessa ska nå målen och kunna fortsätta studera.

Fokuset på lust att lära, att grund för vidare studier läggs, att skolan serverar ekologisk mat och använder alternativa arbetssätt är här exempel på nodalpunkter i Granskolans kommunikation som tillsammans skapar en ekvivalenskedja som konstituerar identiteten av en välmående skola där eleverna når kunskapsmålen.

Ekskolan

Redan på hemsidans första sida lyfter Ekskolan att:

Fysisk aktivitet är ett viktigt inslag i ditt lärande och vi har en av Göteborgs bästa idrottshallar. Skolan utmärker sig något jämfört med de två andra kommunala skolorna genom att lägga tyngd vid komparativa fördelar som skrivs ut tydligt. De skriver hur de har en av de bästa idrottshallarna och att de lägger stor vikt vid fysisk aktivitet, både under och efter skoltid:

Fysisk aktivitet, idrott och hälsa är viktiga inslag på *Ekskolan*. Genom att växla mellan rörelse och stillasittande får du som elev varierade dagar och du lär dig lättare i skolan

...

På skolan har vi en elevförening, (föreningens namn), som organiserar träningar för skollag i olika idrotter efter skoldagens slut.

Förutom att skolan tydligt riktar sig till elever som har ett intresse av fysisk aktivitet och rörelse erbjuder de också ett sammanhang utanför skoltid. För elever med ett intresse för sport och rörelse blir detta likt Dovemark och Holm (2017) skriver inte bara ett val av skola utan också ett sätt att bekräfta sin identitet. Att Ekskolan skapar en bild av vilken typ av elev som passar på skolan är tydligt genom hela hemsidan.

Aspskolan

Aspskolan är den kommunala skola där minst andel elever uppnår kunskapsmålen i årskurs 9. Det är också den av de tre kommunala skolorna som analyserats i denna uppsats som skriver minst antal egna ord om sin skola och sin verksamhet. Det mesta på hemsidan är sådant som är standard för alla kommunala skolor och det är få ändringar eller tillägg. Däremot utmärker sig skolan med att de skriver ut på flera ställen att den inte bara är till för eleven utan också för föräldrarna. Skolan skriver:

Vi vill tillsammans med elever och föräldrar göra *Aspskolan* attraktiv med en väl fungerande undervisning och en hälsofrämjande miljö

...

Verksamheten utgår från elevens behov och förutsättningar. Vårt synsätt ska präglas av respekt, tolerans och förståelse för elevens och förälderns behov, kompetens och mångfald.

Aspskolan vänder sig med vissa ordval direkt till föräldrarna, som när de skriver att skolan också har förståelse för föräldrarnas behov, därmed använder man sig av en retorik som involverar man föräldrarna i bilden av barnets skolgång. Involveringen av föräldrar begränsas dock till ett budskap om att skolan fungerar stöttande för föräldrar, men inte ger något direkt inflytande.

På *Aspskolan* arbetar vi tillsammans för att ge alla barn och ungdomar lärorika år i skolan. De kunskaper de får ger dem goda förutsättningar resten av livet.

På Aspskolans hemsida framkommer inte någon tydlig identitet. Exempelvis framhäver de inte några speciella arbetsmetoder eller andra nodalpunkter som skulle kunna skapa en ekvivalenskedja. Resultatet är att skolan får en identitetslös framtoning. Detta går emot vad Gustafsson et al. (2016) skriver, nämligen att skolor har ett behov av att särskilja sig för att vara konkurrenskraftiga.

Tallskolan

Tallskolan är den fristående skola där flest andel elever uppnår kunskapsmålen i årskurs 9.

Under fliken “om oss” skriver skolan:

Vårt uppdrag är att ge varje barn/elev goda kunskaper och att bidra till att var och en av våra elever får de bästa förutsättningarna för att växa till en harmonisk och handlingskraftig människa. Att de får en god självkänsla, som effektivt och positivt kan bidra till samhället och världen utifrån de kunskaper och den värdegrund som anges i läroplaner och kursplaner.

Genomgående för Tallskolans hemsida är att de skriver om vad de kan ge eleven och hur eleven sedan kan använda sina kunskaper för att bli en god samhällsmedborgare. Bilden av en individ som lyckas både kollektivt och individuellt byggs upp och följs som en röd tråd genom hela hemsidan.

Skolan har en flik där deras alternativa pedagogik förklaras och exemplifieras. De skriver:

(...)pedagogiken som vi tillämpar den är modern och framtidsorienterad. Arbetssätt, formerna av bedömning, vad vi bedömer och elevernas medverkan är viktiga kompetenser för framtida studier och arbetsliv.

...

Vi tror på att lärande, som knyter an till ett barns eget utvecklingsstadium får ett bättre resultat och går lättare. Vi menar att det bästa sättet att ta tillvara på barnets spontana lust för arbete är genom att låta dess eget intresse vara motiv nog för att söka kunskap. Frihet att välja aktivitet och möjlighet att arbeta ostört i egen takt är två av de viktigaste förutsättningarna.

Skolan erbjuder personlig utveckling och lägger tyngd vid att elevens personliga preferenser och förutsättningar ska tas tillvara. I enlighet med vad Dovemark och Holm (2017) skriver om de pedagogiska identiteterna byggs en identitet likt Bernsteins pedagogiska terapeutiska identitet upp. Skolan skriver om progressiva utvecklingsteorier och att de främjar individualitet och fritt tänkande. Utbildningen är en del i personlig utveckling, där den enskilda eleven får hitta sin väg snarare än att bygga en gemensam identitet.

Genomgående för Tallskolans hemsida är också föräldraengagemanget. Skolan skriver:

Föräldrar till elever på *Tallskolan* ger sitt stöd till skolan genom ett aktivt engagemang via Föräldraföreningen. Föräldraföreningen verkar för ökad gemenskap mellan föräldrarna och är språkrör i gemensamma intressen. Genom att leda föräldraengagemanget bidrar föreningen till att stödja skolans verksamhet och pedagogik.

Den här typen av engagemang kräver en del av föräldrarna men ger också en inblick i skolans verksamhet och en chans att påverka och få inflytande över sitt barns skolgång, något som kan tänkas tilltala en privilegierad/skicklig väljare. I likhet med Aspskolan kommunicerar även Tallskolan hur föräldrar är delaktiga i barnens skolgång. Dock är det en viktig skillnad skolorna emellan hur föräldrarna involveras. Aspskolan fokuserar på hur skolan kan se till föräldrarnas behov, medan Tallskolan istället har en retorik som kommunicerar hur föräldrar kan få ett inflytande över barnets skolgång, exempelvis genom medverkan i föräldraföreningen. Detta skulle kunna förklaras med att skolorna riktar sig mot olika typer av föräldrar och att Tallskolan bygger upp en identitet av en skola med socioekonomiskt starka föräldrar som har möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande över verksamheten. En förklaring till Aspskolans kommunikation kan å andra sidan vara att de riktar sig till föräldrar som inte är lika socioekonomiskt starka och kan tilltalas av eventuellt stöd.

Björkskolan

Björkskolan arbetar också med en alternativ pedagogik. Likt vad tabell 1 i den kvantitativa analysen visade skriver de övervägande om sitt arbetssätt. Hemsidan innehåller många flikar men är enkel att navigera på. Texterna är långa och ger målade beskrivningar av hur undervisningen är uppbyggd i de olika ämnena genom hela grundskolan. Den väljande föräldern ges en tydlig bild av hur barnets skolgång är upplagd. Skolans alternativa pedagogik innehåller mycket kreativt arbete och skolan skriver:

Vi strävar efter att arbeta kreativt och skapande i skolans alla ämnen och på alla stadier. Att få arbeta kreativt med att lösa problem, att få konstruera något först i tanken och sen på riktigt, att

få uttrycka tankar, idéer eller fantasi i till exempel text, måleri eller musik aktiverar många sinnen och förenar teori och praktik

...

Därför kan man exempelvis konstruera spel i samhällskunskapen, bygga mobiler i matematiken eller skapa kläder med specialfunktioner när programmering och slöjd integreras.

Skolan bygger på hemsidan upp en bild av en skola som sätter eleven i fokus och låter annat än kärnämnen ta stor plats. Det kreativa som centralt i undervisningen och skolans sätt att framhålla sin alternativa pedagogik blir här ett sätt att särskilja sig, skapa variation och bli konkurrenskraftiga. Konkurrensen mot de andra skolorna om elever visar sig också i avsnittet där skolan skriver om sina skolresor. Skolan gör flera skolresor i olika årskurser under grundskoletiden och beskriver fördelarna och upplevelserna detaljerat på hemsidan. Om en klassresa som görs i nionde klass skriver skolan:

För eleverna är resan omtumlande på flera sätt. Man kommer varandra nära då man bor och sover på bussen (inuti eller på taket!) och upplever så mycket tillsammans. Många känslor väcks framför allt vid besöket på Auschwitz och man får lära sig ta hänsyn till olika sätt att hantera det. Klassen får en gemensam upplevelse med sig hem att bearbeta och arbeta vidare i skolan. Inte oförståeligt beskriver många detta som ett minne för livet.

Skolan bygger genom hemsidan upp en bild av att det är mer än bara en skolgång. Denna identitet skapas genom en ekvivalenskedja bestående av nodalpunkter som syftar till att visa hur skolan särskiljer sig från andra skolor. Detta sker genom att skolan målar upp en bild av hur utvecklande och givande det är att gå på skolan, att eleverna får arbeta kreativt och skapa minnen för livet samt att skolan har resurser. Hemsidan visar på att eleverna får en stark gemenskap genom att arbeta tillsammans och också åka på långa resor, vilket kan tilltala föräldrar som vill att deras barn ska få en skoltid som både ger en stabil grund för vidare studier men också upplevelser och en gemenskap utöver det vanliga.

Lindskolan

Lindskolan är den fristående skola där minst andel elever uppnådde kunskapsmålen i årskurs 9. Det är en skola som bygger på kristen grund och genom hela hemsidan knyter skolan an till det. De skriver:

Alla människor är skapade av Gud. Därför vill vi lära varandra se alla människors värde och leva med dem i respektfullt och kärleksfullt samspel.

...

Varje barn har ett eget värde eftersom de är skapade till Guds avbild.

Skolan profilerar sig tydligt som en kristen skola, även om de också skriver att:

Det finns inget krav på särskild trosuppfattning från skolans sida varken för elever eller föräldrar, vare sig vid inskrivning eller under skolåren. Elever är välkomna oavsett religiös, etnisk, kulturell eller social bakgrund.

Genom hela hemsidan skriver de mycket om sin kristna grund, om att Gud är närvarande i undervisningen och att de börjar dagarna med en andakt. Skolan skriver att alla är välkomna men med sin tydliga profil är det rimligt att anta att det är en viss typ av väljare som söker skolan och att skolan riktar också riktar sig mot den sortens väljare som vill vara en del i den kristna gemenskapen.

Lindskolan är ett litet (stadsdelens namn) i miniatyr. Här finns elever med olika nationalitet och tro samlade.

På hemsidan skriver skolan också mycket om stadsdelen den ligger i, vilket kan vara ett sätt att tala till de föräldrar som värnar om lokalsammanhanget och den gemenskapen (Wilkins 2011).

(...) Skapar vi en miljö på skolan där alla förstår hur viktigt det är att satsa på skolarbetet.

Det betyder att *Lindskolan* vill vara en så kallad "pluggskola", där du arbetar mot läroplanens mål; både i skolan och hemma.

Att skolan inte uppvisar bra resultat och är den skola där minst andel elever når kunskapsmålen är inget som framgår av innehållet på hemsidan. Skolan skriver om sitt arbetssätt och vad som förväntas av eleverna i deras skolgång. Genom alla flikar på hemsidan beskriver skolan hur en ambitiös elev ska arbeta, vara och tänka för att nå kunskapsmålen och bli en god samhällsmedborgare.

Kvalitativ analys sammanfattning

Frågan som ämnades besvaras i den kvalitativa analysen var vad för bild skolorna bygger upp kring sin verksamhet och hur detta görs. Genom att lyfta ut diskursiva element och ekvivalenskedjor som är framträdande har jag försökt visa på vad det är skolorna bygger upp för bild kring sin verksamhet, vilket skiljer sig mycket mellan de kommunala och de fristående skolorna. De fristående skolorna har mer plats att kunna bygga en målade beskrivning av hur arbetet går till och vad skolan värdesätter. Alla de tre fristående skolorna Tallskolan, Björkskolan och Lindskolan kommunicerar att de arbetar efter en alternativ pedagogik och ger mycket utrymme på hemsidorna till att förklara sitt alternativa pedagogiska arbetssätt och den pedagogiska tanken bakom upplägget.

Skillnaden mellan de kommunala skolorna är liten, det krävs mycket för att upptäcka de små skillnader som finns även om till exempel Ekskolan lyckas visa komparativa fördelar genom att bland annat skriva att de har en av Göteborgs bästa idrottshallar. De kommunala skolornas mall för hemsidan gör att det finns ungefär samma information på alla och att det kräver mycket av den väljande föräldern för att upptäcka dessa.

Att nästintill alla elever som går på Granskolan och Tallskolan når kunskapsmålen är heller ingenting som skolorna skriver ut, så om det är något som en förälder väger in och värdesätter när de ska göra sitt val kräver det att den har kunskap och kapital för att söka information på andra ställen än hemsidorna.

Diskussion

Syftet med denna uppsats var att undersöka den skriftliga informationen som föräldrar kan ta del av på skolors hemsidor inför att de ska göra ett val av grundskola för sina barn. Genom att analysera texterna på hemsidorna för sex olika grundskolor i Göteborg ville jag besvara två frågeställningar. Dels vad skolorna fokuserar på i sin kommunikation på hemsidan. Dels vad det är för bild skolan bygger upp kring sin verksamhet, och hur det görs.

Genom att fokusera på grundskolors kommunikation till föräldrar utforskar min uppsats en lucka i forskningen om det fria skolvalet och dess konsekvenser. Tidigare forskning om elevers skolval och skolors strategier för att locka till sig elever har främst fokuserat på gymnasieskolan (se t.ex. Harling, 2017; Dovemark & Holm, 2017 m.fl.). Vilken information som når föräldrar när de väljer skola för första gången vet vi dock mindre om. Att bidra till mer kunskap om hur grundskolor kommunicerar om sin verksamhet blir dessutom särskilt viktigt mot bakgrund av den forskning som visar hur det fria skolvalet lett till segregation (se Kallstenius, 2010; Böhlmark et al., 2015). En utveckling som delvis förklarats med att föräldrar har olika förutsättningar att göra välgrundade skolval till sina barn (Böhlmark et al., 2017; Panican & Hjort, 2014; Ambrose, 2016 m.fl.). För att kunna göra ett välgrundat skolval är skolors hemsidor viktiga källor till information för föräldrar. Att därmed analysera vad dessa texter fokuserar på och vilken bild de kommunicerar kan göra att vi kommer närmare en förståelse av vad det är som gör att föräldrar väljer olika skolor, med en ökad segregation som konsekvens.

Analysen i denna uppsats delades upp i två delar för att kunna svara på de två frågeställningarna. För att undersöka vad det är skolorna lägger sitt fokus på i texterna på hemsidorna gjordes en kvantitativ analys där texterna kodades utefter ett kodschema. I resultaten framkom det att skolorna i stor utsträckning fokuserar på liknande teman, bland annat vad eleven ska få med sig efter att de slutar grundskolan både gällande värderingar och att bli en god demokratisk medborgare men också att eleverna skall ha blivit rustade för vidare studier. Där de kommunala skolornas hemsidor är designade enligt samma mall, skiljer sig de fristående skolorna åt i större grad. Den tydligaste skillnaden mellan dessa två är att de fristående skolornas hemsidor innehåller mer information, vilket syns i det större antalet kodade variabler. Det tema som de allra flesta variablerna kodades som, efter att ha slagit ihop alla skolors variabler, berörde skolans arbetsätt. En tänkbar anledning till det är att det är sådant som alla skolorna skriver ut,

även om det skiljer sig något kring hur mycket plats det får. Att beskriva skolans arbetssätt är ett sätt för skolorna att beskriva just sin verksamhet och profilera sig.

För att få en bättre förståelse av vad det är för bild skolan bygger upp kring sin verksamhet och hur det görs består den andra delen av analysen av en kvalitativ analys. I den kvalitativa analysen har texterna närlästs och från texterna har jag lyft ut de delar som framträder och är återkommande genom de olika hemsidorna för att se vad det är för bild som skapas. Även här visar resultaten på en tydlig skillnad mellan de fristående skolorna och de kommunala skolorna. Skillnaden består i att de fristående skolorna kommunicerar en alternativ pedagogik och att hemsidorna inte följer samma mall för att presentera sin information. Det gör att de har utrymme att beskriva sitt pedagogiska arbete och bygga upp en identitet för skolan. Någoting som inte sker i samma utsträckning på de kommunala skolornas hemsidor.

De fristående skolorna lägger stor vikt vid att beskriva sitt arbetssätt. De lyfter också fram komparativa fördelar med just deras skola, så som klassresor och gemenskapen mellan eleverna. Även föräldrars involvering i sina barns skolgång är någoting som de fristående skolorna lyfter på sina hemsidor. Exempel är föräldraföreningar och styrelser där föräldrar ingår, vilket skrivs fram som någoting som möjliggör inblick och inflytande att påverka arbetet.

De kommunala skolorna använder lite utrymme till att skriva om sina verksamheter, och beskriver ett sinsemellan liknande arbetssätt. Indikatorer som kan visa att någon skola är bättre än någon annan är svåra att upptäcka. Ett av få exempel jag hittat är under fliken om skolmat som finns för alla tre kommunala skolorna. Den skolan där flest elever har uppnått kunskapsmålen skriver där en mening om att 50 % av all skolmat är ekologisk, vilket kan tolkas som en kvalitetsindikator för skolan. Utan kapital för att läsa, tolka och ta till sig informationen på hemsidan blir detta dock svårt att ta till sig för föräldern, vilket skulle kunna leda till att bara vissa föräldrar upptäcker detta.

Hur många elever som uppnår kunskapsmålen när de slutar årskurs 9 är ingenting som framgår på någon av skolornas hemsidor, varken fristående eller kommunala. Att de analyserade skolorna inte skriver ut denna information är intressant på flera sätt. Mot bakgrund av skolkommissionens betänkande som slår fast att den svenska skolan brister i sin likvärdighet och att ingens skolval ska handla om att välja bort någoting som inte är bra, går det att tolka avsaknaden av information om uppnådda kunskapsmål som en faktor som motverkar

segregation på grund av elevsortering (SOU 2017:35). Samtidigt är information om skolors prestation avseende elevers kunskapsmål någonting som går att läsa via andra källor än skolornas egna hemsidor. Detta kräver dock inte bara motivation att söka upp informationen, utan även förmåga att hitta den samt tolka tabeller och statistik.

En slutsats man kan dra av detta är att information om de analyserade skolornas utbildningsmässiga kvalitet är någonting som är begränsat till de föräldrar som är motiverade att fördjupa sitt informationssökande utanför skolornas egna hemsidor. Detta kan i sin tur antas innebära att möjligheten för föräldrar att välja skola efter hur skolorna presterar kunskapsmässigt är någonting som i större utsträckning är tillgängligt för mer resursstarka föräldrar, än de som saknar motivation och förmåga att söka sig till alternativa informationskällor.

Mot ett antagande att en förälder som ska välja grundskola för sitt barn tar del av den informationen som ges på skolornas hemsidor kan vi alltså konstatera att informationen som möter föräldrar på olika hemsidor är relativt lik varandra och att enbart läsning av informationen på hemsidorna inte ger mycket vägledning. Elevernas resultat och måluppfyllelse i olika ämnen skrivs inte ut, varken på de kommunala eller de fristående skolorna. Vi kan också konstatera att friskolor har en annan möjlighet att ge plats åt beskrivningar av verksamheten och allt runtomkring som händer på skolorna. Vi har också sett att de små sakerna som indikerar att skolan är av god kvalitet kan vara väldigt svåra att upptäcka om föräldrar inte närläser och jämför all information mellan olika skolor.

Resultaten i relation till tidigare forskning

Gällande resultatet från den kvantitativa analysen som visade vad skolorna fokuserar på i sina texter på hemsidan och vilka kategorier som var mest framträdande är det intressant att jämföra med resultaten från Johnsson och Lindgrens (2010) studie eftersom resultaten inte stämmer överens. I Johnsson och Lindgrens (2010) studie framkom att de allra flesta variabler kodades under kategorierna *egenskaper* och *atmosfär*. Denna uppsats resultat visar istället att kategorierna *arbetsätt* och *elevpåverkan* som varit mest förekommande. En tänkbar förklaring till det kan vara att dels att deras studie tittade på skolor över tid, och skolor kan ha haft olika fokus i olika perioder. Det kan också tänkas vara att konkurrensen om elever nu är stark i och med att det finns så många friskolor och därför blir det extra viktigt att beskriva verksamhetens arbetsätt som en metod att särskilja sig och bli konkurrenskraftiga. Ytterligare en förklaring

kan givetvis också vara uppsatsens begränsade urval bestående av endast sex grundskolor inom Göteborgs kommun.

Att hemsidorna för de kommunala skolorna är så pass lika som de visat sig i den här uppsatsens kvalitativa analys är intressant eftersom det talar emot exempelvis Gustafsson et al. (2016) forskning som skriver att skolor har ett behov av att särskilja sig och skapa variation för att bli konkurrensstarka. Däremot stämmer det bra med hur de fristående skolornas hemsidor är uppbyggda, där mycket plats ges åt att beskriva verksamheten och dess speciella pedagogiska tanke och verksamhet. Att de små kvalitetsindikatorerna som finns på de kommunala skolornas hemsidor kan vara svåra att upptäcka om föräldrarna inte har ett starkt socio-kulturellt och språkligt kapital är i enlighet med vad Böhlmark et al. (2015) skriver om hur skillnader i förutsättningar att göra välgrundade val kan leda till segregering.

Att ingen av skolorna som analyserats i denna uppsats skriver någonting negativt om skolan stämmer väl överens med vad Johnsson och Lindgren (2010) skriver, vilket försvårar för föräldrar att jämföra skolor på basis av endast deras hemsidor.

Förslag på vidare forskning

Valet av grundskola är lite undersökt och det finns mycket kvar att göra. Ett tänkbart sätt att gå vidare från denna uppsats vore att med hjälp av ett större urval av skolor testa uppsatsens reliabilitet. Att jämföra olika kommuner eller testa en alternativ urvalsprocess, där urvalet istället baseras på exempelvis antal sökande elever skulle vara en givande väg att arbeta vidare härifrån.

För att öka kunskapen kring vad som påverkar föräldrar i deras skolval bör även framtida forskning undersöka överväganden som föräldrar gör, exempelvis genom intervjuer eller fokusgrupper. Det skulle möjliggöra kunskap om vilken information som spelat en avgörande roll för föräldrar när de gör sitt val av grundskola för sina barn.

Referenser

- Ambrose, A. (2016). *Att navigera på en lokal skolmarknad : En studie av valfrihetens geografi i tre skolor*. Stockholm: Barn och ungdomsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Bergström, G. & Boréus, K. (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (3., [utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Böhlmark, A., Holmlund, H., & Lindahl, M. (2015). *Skolsegregation och skolval* (Rapport / Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, 2015:5). Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).
- Dahlstedt, M., Harling, M., Trumberg, A., Urban, S. & Vesterberg, V. (2019). *Fostran till valfrihet: skolvalet, jämlikheten och framtiden*. (Första upplagan). Stockholm: Liber.
- Dovemark, M., & Holm, A. (2017). *Pedagogic identities for sale! Segregation and homogenization in Swedish upper secondary school*. *British Journal of Sociology of Education*, 38(4), 518-532. DOI: 10.1080/01425692.2015.1093405
- Dovemark, M. & Lundström, U. (2017). Tema [Elektronisk resurs] Skolan och marknaden. *Utbildning och Demokrati*. (26:1, 5-18). Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-135229>
- Gewirtz, S., Ball, S.J. & Bowe, R. (1995). *Markets, choice, and equity in education*. Buckingham: Open University Press.

- Harling, M. (2017). *Välja vara [Elektronisk resurs] En studie om gymnasieval, mässor och kampen om framtiden*. Diss. (sammanfattning) Linköping : Linköpings universitet, 2017. Norrköping.
DOI: 10.3384/diss.diva-136517
- Kallstenius, J. (2010). *De mångkulturella innerstadsskolorna [Elektronisk resurs]: om skolval, segregation och utbildningsstrategier i Stockholm*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2011. Stockholm.
- Lundahl, L., Arreman, I., Holm, A., & Lundström, U. (2013). *Educational marketization the Swedish way*. *Education Inquiry*,4(3), 497-517.
DOI: 10.3402/edui.v4i3.22620
- Panican, Alexandru, & Hjort, Torbjörn. (2014). *Navigating the market of welfare services: The choice of upper secondary school in Sweden*. *Nordic Journal Of Social Research*, 5, 55-79.
DOI: 10.7577/njsr.2075
- Gustafsson, J., Sörlin, S. & Vlachos, J. (2016). *Policyidéer för svensk skola*. Stockholm: SNS
- Skolverket (u.å.-a) *Välja grundskola*. Hämtad 2019-04-04 från
<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/valja-grundskola>
- Skolverket (u.å.-b) *Om Salsa*. Hämtad 2019-04-12 från
<https://siris.skolverket.se/siris/f?p=SIRIS:172:0::NO::>
- Sverige. 2015 års skolkommision (2017). *Samling för skolan: nationell strategi för kunskap och likvärdighet : slutbetänkande*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Wilkins, A. (2012). *School choice and the commodification of education: A visual approach to school brochures and websites*. *Critical Social Policy*, 32(1), 69–86.
<https://doi.org/10.1177/0261018311425199>

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund:
Studentlitteratur.

Bilaga

Variabler Reklamprojektet (142 st)

Arbetsätt (26 st)

- Alternativ/särskild pedagogik (As.Altpedag)
- Analyserande/se samband (As.Analys)
- Datorn i undervisningen (As.Dator)
- Demokratiskt arbetsätt/delaktighet (As.Demo)
- Drama/musik/dans (As.Drama)
- Egen fördjupning/Eget val (As.Eget)
- Faddersystem (As.Fadder)
- Genusmedvetet (As.Genus)
- I arbetslag (As.Iarblag)
- Individuella arbets-/utvecklingplaner (As.Indplaner)
- Kreativt/Skapande (As.Kreativ)
- Laborativt (As.Labb)
- Mentorskap/Handledare (As.Mentor)
- Röda trådar (As.Rödtråd)
- Snabb konfliktlösning (As.Snabbkonf)
- Arbeta självständigt/elev-aktivt (planera/utvärdera) (As.Självständ)
- Särskilt stöd till elever med svårigheter (As.Särstöd)
- Temaarbeten/Projekt (As.Tema)
- Koppla teori & praktik (As.Teoprakt)
- Tvärgrupper/Ämnesövergripande (As.Tvär)
- Undersökande (As.Undersök)
- Utgå från/se/bekräfta individen/eleven (As.Utgå)
- Utvärdera/Uppföljning/Reflektion (As.Utvärd)
- Värdegrunden som bas (As.Värdegrund)
- Åldersblandad undervisning (As.Åldbland)
- Åldershomogena klasser (As.Åldhomo)

Atmosfär (abstrakt/eftersträvad) (21 st)

- Alla betydelsefulla/välkomna/omtyckta (At.Allabet)
- Engagemang (At.Engage)
- Flexibilitet (At.Flex)
- Förståelse/respekt/empati (At.Förstå)
- Gemenskap/samhörighet/vikänsla (At.Gemen)
- Gott arbetsklimat/arbetsglädje (At.Gottarb)
- Helhetssyn på barnet (At.Helbarn)
- Helhetssyn på verksamhet (At.Helverk)
- Individen/Eleven i centrum (At.Individ)
- Jämlikhet (kön, kultur, social) (At.Jämlik)
- Kreativt klimat/Sjudande av idéer (At.Kreativ)
- Kunskap i centrum (At.Kunskap)
- Den lilla skolan/alla känner alla (At.Lilla)
- Misstag är tillåtna (At.Misstag)
- Positivt tänkande (At.Positiv)

- Rolig att gå på (At.Roligt)
- Stimulerande/Meningsfullt (At.Stimul)
- Ständig utveckling (At.Ständig)
- Trivsamt/Lugn & ro/Trevligt (At.Trivsamt)
- Trygghet (At.Trygg)
- Öppenhet (At.Öppen)

Elevpåverkan (16 st)

- Ansvarstagande (Ge.Ansvar)
- Beredskap för deltagande i samhällsliv/livskunskaper/social kompetens (Ge.Beredliv)
- Beredskap för fortsatta studier (Ge.Beredstud)
- Bli trygga (Ge.Blitrygg)
- Intresseutveckling (Ge.Intresse)
- Livskvalitet/Livsglädje (Ge.Kvalla)
- Bli kreativa/skapande (Ge.Kreativa)
- Lust att lära/Grund för livslångt lärande (Ge.Lärlust)
- Miljömedvetenhet (Ge.Miljö)
- Måluppfyllelse (Ge.Målupp)
- Reflektionsförmåga/Kritiskt tänk (Ge.Reflex)
- Självkänsla/förtroende/tillit (Ge.Självk)
- Självständighet (Ge.Självs)
- Solidaritet/demokrati – global & lokal (Ge.Solid)
- Sunda vanor (Ge.Sundhet)
- Uttrycksförmåga (Ge.Uttryck)

Inflytande (4 st)

- Elever (In.Elev)
- Personal (In.Person)
- Föräldrar (In.Föräld)
- Råd/Styrelse (In.Råd)

Kännetecken (konkret) (25 st)

- Antal – Elever (A.Elev)
- Antal – Fritids (A.Fritids)
- Antal – Förskola (A.Förskol)
- Antal – Klasser (A.Klass)
- Antal – Personal (A.Person)
- Antimobbning/god kamratskap (K.Antimobb)
- Belägen/Ligger (K.Beläg)
- Bra skolgård/utemiljö (K.Bragård)
- Bra elevvård (K.Bravård)
- Elever lyckas bra på gymnasiet (K.Elevbra)
- Gemensamma rutiner/Målsättning (K.Gemenrut)
- Gemensam grundsyn (lärande) (K.Grundsyn)
- Integrerad – ålder, verksamhet & lokal (K.Integ)
- Kompetent personal/Ta tillvara kompetens (K.Kompetens)
- Kulturell mångfald (K.Kultmång)
- Låg in-/utflyttning (K.Låginut)
- Låg personalomsättning (K.Lågpers)

- Nybyggd/nyrenoverad/Modern (K.Nybyggd)
- Profil/inriktning mot (K.Profil)
- Skolskog (K.Skog)
- Specialklass/er (K.Special)
- Stor (K.Stor)
- Skolans ålder (K.Ålder)
- Vackert/skönt belägen (K.Vackert)
- Åldersspann (K.Åldspann)

Resurser (7 st)

- Bostadsområde (Re.Boområde)
- Hantverkslokal på skolan (Re.Hantverk)
- Idrottsanläggning (Re.Idrott)
- Kulturinstitution – bibliotek/museum/teater (Re.Kultur)
- Eget tillagningskök/bespisning (Re.Kök)
- Lugnt område/lugn by (Re.Lugnt)
- Nära naturen (Re.Natur)

Samarbete (9 st)

- Barnomsorg/Förskola (S.Barnom)
- Fritids (S.Fritids)
- Externt – företag (S.Företag)
- Föräldrar (S.Föräld)
- Externt – Idrott (S.Idrott)
- Externt – Kultur (Musikskola, bibliotek, idrott, teater) (S.Kultur)
- Externt – Kyrkan (S.Kyrka)
- Externt – Samhälle (myndighet, andra skolor etc.) (S.Samhäl)
- Inom skola (S.Inom)

Särskilda aktiviteter (9 st)

- Företällning/redovisning – Extern (Sa.Förestä)
- Författarbesök/Bokprat (Sa.Författ)
- Idrottsaktivitet (Sa.Idrott)
- Musikevenemang/konsert (Sa.Musik)
- Skoltidning (Sa.Tidning)
- Släktforskning (Sa.Släkt)
- Teater-/Museibesök (Sa.Teater)
- Utställningar (Sa.Utställ)
- Öppet hus (Sa.Öpphus)

Särskild inriktning (16 st)

- Användbara/tillvarata kunskaper (Si.Använd)
- Baskunskaper/Kunskap (Si.Baskuns)
- Datorer/IT (Si.Dator)
- Drogförebyggande (Si.Droger)
- Hälsfrågor (Si.Hälso)
- Basfärdigheter/Läsa-skriva-räkna-tala (Si.Färdig)
- Företagsamhet/entreprenörskap (Si.Företag)
- Internationalisering/Globalt tänkande/Fredsfrågor (Si.Intern)
- Kultur (Si.Kultur)

- Litteratur/Sagor (Si.Litter)
- Massage (Si.Massage)
- Media (Si.Media)
- Natur/miljö (Si.Natur)
- Närsamhället (Si.Närsam)
- Samlevnad/Etik & moral (Si.Samlev)
- Rörelse/lek/fysisk aktivitet (Si.Rörlek)

Ämnesfokus (9 st)

- Estetiska – drama/teater/bild (Sä.Eстет)
- Idrott (Sä.Idrott)
- Matematik (Sä.Matte)
- Musik (Sä.Musik)
- Naturorientering (Sä.NO)
- Samhällsorientering (Sä.SO)
- Slöjd (Sä.Slöjd)
- Språk (Sä.Språk)
- Teknik (Sä.Teknik)

(Johnsson & Lindgren, 2010)